

JUDITH JANSSEN

Verraad

in Haarlem

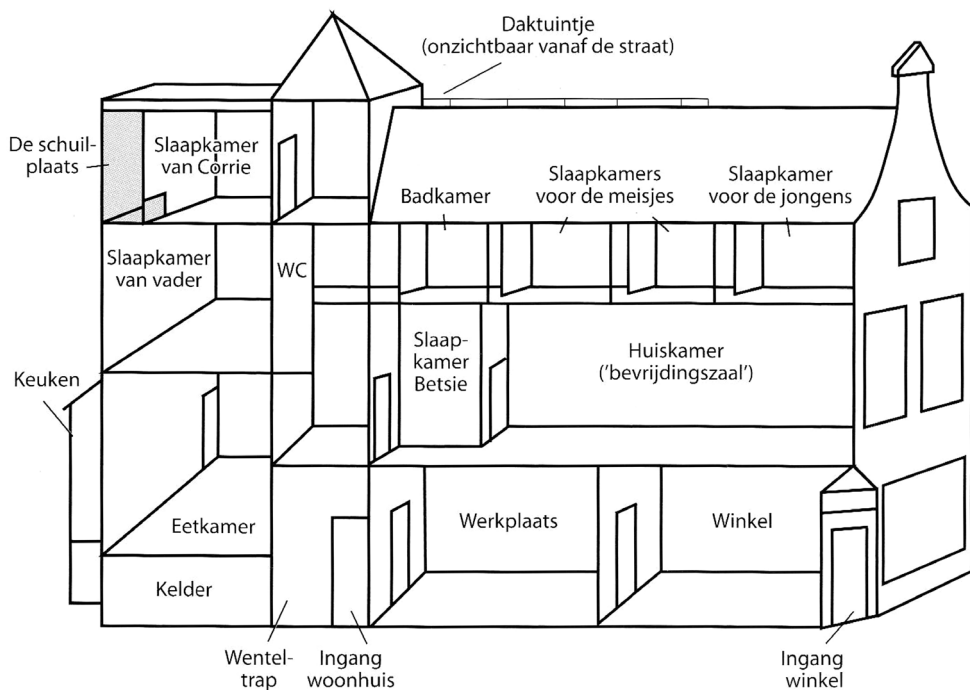
Als Teun
betrokken
raakt bij het
verzetswerk van
Corrie ten Boom
verandert zijn
leven voorgoed

MOZAÏEK *junior*

Haarlem

Doorsnee van het huis van de familie Ten Boom aan de Barteljorisstraat 19, met de kamerverdeling tijdens de Tweede Wereldoorlog

Deel 1

1

Het pamflet

Ijskoud voelde het water. Het was alsof hij bloot door de sneeuw rolde, heel even maar, alsof er mesjes in zijn vel sneden. Maar met een paar borstcrawlslagen was de kou weg en begon het bloed warm door zijn lijf te pompen. Alle spieren deden mee, terwijl hij door het water gleeed. Wat was dit lekker, zeg; maaïen met je armen en trappelen met je benen in een strak ritme. Hoofd boven water, ademhalen en weer verder met je ogen dicht.

De wereld om hem heen kon zomaar verdrinken, hij was alleen met het water. Even geen gedachten, geen zorgen en alleen maar zwemmen, het kolkende water als een veilig omhulsel rondom hem. Hier kon niets gebeuren, de tijd stond stil. Geen dromen of nachtmerries. Alleen maar zwemmen: een, twee, drie, vier, lucht, een, twee, drie, vier, lucht.

Een plotselinge gil, gevolgd door het golvende water van een enorme plons, verstoorde zijn concentratie.

Teun tilde zijn hoofd op en keek tussen zijn natte wimpers door over het water. Nee, hè, Gerrit.

Even bedacht hij dat hij nog een diepe duik naar de bodem van het zwembad kon maken, maar het was al te laat.

‘Teun!’ klonk het vlak naast hem. Hij draaide zich op zijn rug en dreef starend naar het plafond verder.

‘Ging je ook zwemmen?’ vroeg Gerrit blij.

‘Eh ja, wat dacht je dat ik hier anders aan het doen was?’

‘Zullen we een wedstrijdje doen?’

Teun draaide zich om en keek zijn klasgenoot aan. Hij snoof even. ‘Wil je dat?’

‘Ja, leuk toch?’ Voor Teuns ogen ging Gerrits hoofd op en neer door het watertrappen.

‘Nou, volgens mij kun jij niet zo goed tegen je verlies, dus ik vraag het maar even.’

Gerrit kneep zijn ogen een beetje dicht. ‘Hoogmoed komt voor de val, dat weet je toch? Hoeveel baantjes?’

‘Laten we maar met twee beginnen,’ zei Teun, die al op weg was naar de kant. Jaap, zijn vriend en buurjongen met wie hij afgesproken had, was er toch nog niet. ‘Vanaf het startblok.’

Hij hees zich behoedzaam uit het water en voelde vlug of z’n zwembroek nog goed zat. Het was een oudje, maar hij had geen andere en volgens zijn moeder was er nergens meer elastiek te krijgen. Hij moest het hier nog maar even mee doen.

Naast elkaar op de startblokken keken de jongens elkaar uitdagend aan.

‘Ik tel af,’ zei Teun, ‘drie, twee, één..., start!’

En daar gingen ze.

Teun kon weer verder waar hij daarnet gebleven was, voordat hij gestoord werd door Gerrit. Maar nu had hij een doel, een uitdaging: hij zou zijn tegenstander verslaan. Deze vijand kon hij wel aan. Hij schoot door het water met alle kracht die hij had, keerde zo snel hij kon en was terug bij het startblok voordat hij er erg in had.

Happend naar adem kwam hij boven om te zien waar Gerrit was.

‘Zo, jij bent snel,’ klonk het boven hem.

‘Wat?’ Verbijsterd keek hij omhoog. ‘Hoe...?’ Hij staakte zijn zin om opgelucht weer uit te blazen.

Het was Jaap, niet Gerrit.

‘Ja, we deden een wedstrijdje, Gerrit en ik, en ik denk dat ik wel heb gewonnen.’

Jaap grinnikte en knikte. ‘Niet echt een gelijkwaardige tegenstander.’

Met veel gespetter en gepuf tikte Gerrit op dat moment de kant aan. ‘Het is... niet eerlijk, jij hebt... veel meer kunnen... oefenen.’

Teun wilde zijn mond opendoen om te zeggen dat hij hem nog had gewaarschuwd, maar bedacht zich toen hij de blik in de ogen van Jaap zag. Inderdaad, het was gewoon zielig wanneer je zo’n slechte verliezer was, hij kon er maar beter niet op reageren.

‘Bommetjes maken?’ vroeg Jaap. Hij stak zijn hand uit en trok Teun met een ruk uit het water.

‘Wacht!’ riep Teun. Nog net op tijd kon hij met z’n andere hand zijn zwembroek vastgrijpen.

Met een kam trok Jaap een strakke scheiding in zijn natte, donkerblonde haar en bracht het vlug in model. Teun bekeek het vanuit zijn ooghoeken, terwijl hij zijn jas dichtknoopte. Ja, misschien ging hij zijn haar ook wel zo dragen, iets korter in zijn nek en de scheiding net iets meer opzij. In het felle licht bij de spiegel zag hij dat Jaap ook al wat haartjes op zijn bovenlip had. Dat zou bij hem nog wel even duren, maar Jaap was dan ook ruim twee jaar ouder dan hij. Over twee jaar zou hij zelf ook al meer op een man lijken en vast ook wat langer zijn dan nu, hoewel hij dat laatste nog niet zo zeker wist. Vader was niet groot en moeder echt klein. Hopelijk had hij het meest van vaders familie meegekregen. Maar zo lang als Jaap zou hij waarschijnlijk niet worden.

Gerrit kwam aangesloft. ‘Sjonge, ik heb honger gekregen, zeg.’ Hij begon in zijn tas te grabbelen en trok er een papieren pakje uit.

‘Een echte boterham met kaas? Hoe kom je daaraan?’ Teun voelde het water in zijn mond lopen, terwijl hij met z’n hoofd naar de boterham toe boog. Hij kon er niets aan doen, maar zo’n mooie, dikke boterham had hij in tijden niet meer gezien of geroken.

Gerrit glimlachte scheef. ‘Eh, gewoon, mijn moeder kent mensen die...’ Hij maakte zijn zin niet af.

Teun keek naar Jaap, maar die was druk bezig met het doorzoeken van zijn zakken.

Gerrit trok een stuk van zijn boterham af en stak het Teun toe. ‘Wil je ook?’

Teun dacht aan het grijze, droge goedje dat hij thuis zou krijgen en hield zijn hand op. Dit was een stuk beter dan het regeringsbrood en hij wilde nu nog niet weten hoe de moeder van Gerrit er precies aan gekomen was. Even, heel even, genieten en de smaak van vroeger proeven. Hij ging op de harde, houten bank van de hal zitten en zette direct zijn tanden in de dikke snee.

‘Hmm,’ mompelde hij, ‘eh fit zelfs roomboter op.’

Gerrits ogen stonden trots, terwijl hij Jaap een stuk brood aanbood.

‘Nee, bedankt. Hé jongens, ik moet even naar de kleedhokjes, want ik ben iets kwijtgeraakt.’ Jaap beende direct weg en liet Gerrit en Teun verbaasd achter.

‘Wat heeft hij?’ vroeg Gerrit.

Ja, dat vroeg Teun zich ook af. ‘Misschien zijn zwembroek vergeten?’ Hij nam nog een hap van het zachte, verse brood, terwijl hij de gang in de gaten hield waarin Jaap verdwenen was.

Een stukje brood viel op de grond. Teun bukte zich om het op te rapen. Geen kruimeltje zou hij verloren laten gaan van deze traktatie. Op dat moment zag hij iets wits op de grond liggen. Een papiertje, opgevouwen tot een klein vierkantje. Het kwam net onder een tas uit, die op de grond lag. Jaaps tas.

Teun gluurde naar Gerrit. Had hij het ook gezien?

Nee, Gerrit stond met zijn boterham voor de deur naar buiten te kijken.

Met een snelle beweging pakte Teun het papiertje en het

stukje brood om vervolgens verder te kauwen.

‘Zullen we gaan?’ Ineens stond Gerrit weer vlak voor hem. Teun schrok. ‘Nee, ik wacht op Jaap, dan ga ik met hem naar huis.’

‘Oh. Je kunt toch ook met mij lopen, we moeten dezelfde kant op.’

Teun klemde zijn hand stevig om het briefje.

‘Ik wil in ieder geval op Jaap wachten. Ik ga nu niet zomaar weg.’ Hij stond op. ‘Misschien moeten we hem helpen zoeken.’

Gerrit haalde zijn schouders op. ‘Ga jij maar, hoor.’

Goed idee, schoot het door Teun heen. Snel liep hij de gang in, over de natte grijs-witte tegels naar de kleedhokjes.

Toen hij ervan overtuigd was dat Gerrit hem niet meer kon zien, bleef hij staan. Voor de zekerheid keek hij nog eens rond. Niemand te zien, de andere zwemmers waren al weg.

Er was iets met dat papier, dat was duidelijk. Het brandde in zijn hand.

In de palm van zijn hand vouwde hij het papier voorzichtig open. Een warme vlaag kroop van zijn nek naar zijn wangen. Als hij het niet dacht, een illegaal pamflet! Een zwart-wit gedrukte spotprent met een gek plaatje van Hitler. Hij draaide het om en zag in een hoekje een nummer staan: 53, met potlood geschreven en slordig omcirkeld. Meer bijzonderheden kon hij niet ontdekken, maar hij durfde ook niet langer te kijken. Zijn hart bonsde zo hard dat het wel te horen moest zijn wanneer je langs hem heen zou lopen.

Vlugge voetstappen klonken galmend op de harde tegels en kwamen in zijn richting.

Hij propte het papiertje in zijn zak en nog geen tel later stond er een streng kijkende badmeester voor zijn neus.

‘Wat zoek je hier, jongeman?’ Zijn donkere stem dreunde door de kale gang. Teun rilde, maar keek op met een vriendelijke glimlach. ‘Ik zoek spijkers op laag water.’

Hoewel hij het zweet onder zijn oksels voelde prikken, was hij wel een beetje trots op zijn leuke vondst. Hadden ze toch mooi niet voor niets spreekwoorden en gezegden geleerd vanochtend. Hij zou meester Van Soest er maandag voor bedanken.

De wenkbrauwen van de badmeester schoten omhoog en zakten daarna tot bijna over zijn ogen. ‘Eruit brutale aap, het zwembad gaat dicht.’

Teun wilde gráág weg bij deze man, maar waar was Jaap? Hij kon er niet vandoor gaan zonder zijn vriend. Hij moest het risico nemen. Terwijl hij zich langzaam omdraaide, vroeg hij zo nonchalant mogelijk: ‘U heeft mijn vriend Jaap zeker niet daarginds gezien? Eigenlijk zocht ik hem.’

‘Wegwezen. Er is hier niemand meer!’

Het begon al te schemeren en het was stil op straat toen Teun en Gerrit op weg waren naar huis. Er hingen dikke, grijze wolken in de lucht. Hier en daar waren mensen in de weer met de zwarte verduistering voor de ramen. Geen kiertje was toegestaan, geen straaltje licht mocht ontsnappen. Je kon er een flinke boete voor krijgen, of erger misschien. Maar hoe gevaarlijk was het om een spotprent op zak te hebben, vroeg Teun zich af. Hoe zou Jaap eraan gekomen zijn?

Gerrit liep een paar passen voor hem te babbelen, maar Teun luisterde er niet naar. Voor zijn ogen danste nog het beeld van het pamflet, van Jaap die onrustig zijn spullen aan het doorzoeken was en plotseling weg beende. Waar was Jaap gebleven en wat zou het getal 53 kunnen betekenen? De vragen tuimelden door zijn hoofd.

‘Moeten we niet op Jaap wachten?’ had hij gevraagd, toen hij met Gerrit buiten bij de ingang van het zwembad stond. Hij tuurde langs het bordje ‘voor Joden verboden’ door het raam om te zien of er nog iemand binnen was, maar hij zag alleen de badmeester rondlopen, die de lampen een voor een uitdeed.

‘Die zal toch wel weg zijn inmiddels?’ antwoordde Gerrit, terwijl hij zijn muts over zijn natte haar trok. ‘Kom, we moeten gaan, het is zo spertijd*.’

Teun had op zijn horloge gekeken. Gerrit overdreef. Ze hadden nog zeeën van tijd. Maar misschien was het niet verstandig om de aandacht nog meer op Jaaps vreemde gedrag te vestigen. Bovendien had hij aan zijn zusje Lieze beloofd zo snel mogelijk naar huis te komen, zodat hij nog even met haar kon spelen.

Hij zou zo meteen nog even kunnen aanbellen bij Jaap. Wie weet was hij gewoon thuis en dan kon Teun hem laten zien wat hij gevonden had in de hal van het zwembad. Het stond als een paal boven water dat Jaap op zoek was geweest naar dat pamflet. Zeker niet iets om zomaar te laten slingeren!

‘Nou, dan zie ik je maandag weer op school.’ Gerrit was naast Teun komen lopen en keek hem verwachtingsvol aan. ‘Zullen we volgende week weer samen gaan zwemmen? Zonder Jaap dan, dat vind ik leuker.’

Teun liet de woorden even tot zich doordringen. ‘Weer samen zwemmen?’ herhaalde hij.

Ze stonden stil voor Gerrits huis. ‘Maar ik had vandaag ook gewoon met Jaap afgesproken, hoor. Dus...’

‘Nou, dan misschien weer met z’n drieën. Als Jaap tenminste niet door de badmeester is opgepakt en op de trein gezet.’ Gerrit lachte, maar stopte direct toen hij Teun aankeek.

‘Ik bedoel...’

Teun wilde de rest niet meer horen en maakte dat hij wegkwam. ‘Misselijk,’ mompelde hij voor zichzelf uit. Er klopte iets niet met die jongen.

Z’n maag begon te rommelen en hij liep nog wat sneller. Toch maar direct naar huis misschien. Maar niet alleen de honger knaagde; het was vooral dat gedoe met Jaap waarmee hij in

---

* Achter in dit boek is een lijst met onbekende woorden opgenomen.

zijn maag zat. Wat kon er zijn gebeurd en waar hing zijn vriend nu uit? Moest hij toch terug gaan naar het zwembad? Achter hem kwam een fiets aangehobbeld, eentje waarvan de rubberbanden het hadden begeven, net als die van Teuns fiets. Het gerammel maakte flink wat herrie in de stille straat. Teun keek om en voor hij het wist, racete de fietser in volle vaart langs hem heen.

‘Hé, Teun, fijne avond nog! Doe Lieze de groeten van me.’

‘Wat?’ riep Teun. Wel allemensen, dat was Jaap!

‘Hé!’ Meer zinnigs kwam er niet uit zijn mond. Hij zag hoe Jaap zich nog even omdraaide voor hij de bocht naar hun straat maakte en zijn hand op stak. Als een wervelwind gekomen en zo ook weer verdwenen.

Teun gooide zijn armen in de lucht. ‘Nou ja zeg!’

2

Gewoon Lieze

‘Teun, kom je eten?’ Moeders stem kwam van halverwege de trap, en Teun sprong geschrokken op van zijn bed. Snel het pamflet verbergen, voor ze in de slaapkamer stond die hij met Lieze deelde. Hij had al vaak gevraagd of ze eerst wilde kloppen, maar dat deed ze nog steeds niet.

Ook nu wandelde ze gewoon binnen. ‘Zijn je ramen goed verduisterd?’

‘Moeder, wilt u alstublieft eerst kloppen voor u binnenkomt?’ Terwijl zijn moeder naar het raam liep om de verduistering te controleren, drukte Teun met zijn bovenbeen het laatje van zijn nachtkastje goed dicht. Dat was geen goede plek, maar nu kon het wel even. Hij zou het sowieso teruggeven aan Jaap.

‘Hoezo kloppen, het is toch ook Liezes kamer? Kom je? Ik heb bonensoep en Lieze is moe.’

Moeder zuchtte en Teun keek naar haar bleke gezicht. Sinds vader weg was, had ze altijd een diepe rimpel tussen haar ogen.

‘Bedankt dat ik vandaag mocht zwemmen, moeder.’

Ze knikte en woelde even door zijn haar. ‘Hoef je ook niet meer in bad vanavond, dat scheelt weer. Kom.’

In de kleine woonkamer was het lekker warm. Lieze zat in de grote stoel vlak bij het kacheltje met haar popje tegen zich aan gedrukt. Ze had rode wangen en haar ogen glommen.

Hij keek vragend naar moeder. Was Lieze ziek?

Hoewel zijn zusje al bijna elf was, een jaar jonger maar dan hij, was ze nog als een klein kind. Dat zou ze altijd blijven.

Teun herinnerde zich nog precies de dag waarop hij zeker wist dat zijn zusje niet was als andere meisjes. Hij was zeven en had buiten gespeeld met Lieze. Een moeder met twee kinderen was langsgelopen en de ogen van de kinderen waren bijna uit hun kassen gerold terwijl ze naar Lieze staarden.

‘Kun je het zien?’ had Teun geroepen.

De moeder had de armen van de meisjes vastgegrepen. ‘Kom, dat kindje is niet goed, daar kan ze niets aan doen.’

‘Niet goed? U bent zelf niet goed.’ Teun was naar de vrouw gelopen en had brutaal zijn tong uitgestoken. Een van de meisjes keek hem met toegeknepen ogen aan en schoot in een flits naar voren. Ze gaf hem een geweldige duw tegen zijn schouder en hij viel met een klap tegen de grond. Maar daar voelde hij niets van door de woede die binnen in hem begon te vlammen. Hij sprong weer overeind, maar zakte door zijn enkel.

Op dat moment had hij iets zachts aan zijn arm gevoeld. ‘Deun,’ hoorde hij naast zich, een zachte, schorre stem. Het was Lieze. Het was Lieze!

Verbijsterd keek hij naar haar stralende gezicht, de moeder met kinderen was hij direct vergeten. Het was Lieze en ze zei zijn naam! Nog nooit had ze een verstaanbaar woord gesproken, maar dit, dit was duidelijk zijn naam.

‘Ja, ik heet Teun. Goed zo, Lieze, je kunt mijn naam zeggen!’ Hij pakte haar handjes en wilde gaan springen, maar voelde toen zijn enkel weer.

‘Kom, we gaan snel naar mama.’ Hinkelend trok hij haar mee naar huis, terwijl hij bleef vragen: ‘Wie ben ik?’ En Lieze antwoordde keer op keer: ‘Deun,’ en Teun schaterde van het lachen.

‘Wat is er aan de hand?’ Moeder kwam naar buiten.

‘Ze zei mijn naam, mama.’ Teun keek op naar zijn moeder die Lieze op haar arm nam.

‘Deun,’ mompelde Lieze en daarmee toverde ze ook op moeders gezicht een grote lach.

Even later zat Lieze in haar stoel, twee vingers in haar mond, dromend voor zich uit te kijken.

Teun zat samen met moeder aan tafel en probeerde te vertellen wat er gebeurd was. Maar haar gezicht werd steeds minder blij en hij vertelde daarom maar gauw het mooiste stukje van het verhaal.

Toen was het stil gebleven.

Hij had een slok van zijn melk genomen en diep ademgehaald. ‘Mama, waarom zei die vrouw dat?’ Hij moest het van haar horen. Wat hij eigenlijk altijd al geweten had, was pas echt waar als zijn moeder het zei.

Ze keek naar Lieze, die niets leek te horen, gelukkig in haar eigen wereldje. Moeders stem was als een zachte wind toen ze langzaam zei: ‘Nee, Lieze is niet zoals andere kinderen. Ze zal altijd een klein kind blijven.’

Hoe dat kon, had Teun niet begrepen. Hoe kon je altijd klein blijven? En was dat dan zo erg? En waarom was Lieze zo? Hij snapte er niets van en toch, Lieze was altijd al Lieze geweest. Voor hem was ze eigenlijk heel gewoon. Alleen niet voor andere mensen, voor kinderen die uitpuilende ogen hadden. Hoe gewoon was dat eigenlijk?

Moeder had een pleister op zijn bloedende knie geplakt en een kus op zijn wang gedrukt. Buiten riep Jaap of hij kwam spelen. Moeder knikte glimlachend. ‘Ga maar,’ zei ze.

Lieze was gewoon zijn zusje, maar soms was ze speciaal, bijvoorbeeld als ze ziek was. Moeder liep dan rondjes in de kamer, Teun mocht haar dan beslist niet lastigvallen en werd soms wel twee keer per dag naar dokter Levi gestuurd. Tegensputteren had geen zin, tenzij hij de woede van vader over zich heen wilde krijgen als hij thuiskwam van zijn werk.

Nu keek Teun toe hoe moeder een hand op Liezes voorhoofd legde. Wat als ze echt ziek was? Dokter Levi wist altijd meteen wat er met Lieze was en hoe hij met haar moest omgaan.

Maar hij woonde niet meer in de stad, zijn huis stond leeg. Op een dag was de dokter verdwenen, niemand wist waarheen. Teun hoopte maar dat hij een veilige onderduikplek had gevonden. Eigenlijk mocht dokter Levi in de maanden voordat hij verdween al niet meer als dokter werken, maar wanneer Teun aanbelde, pakte hij altijd direct zijn lange jas en de zwarte dokterstas om in een drafje naar hun huis te lopen.

‘Het is hier ook erg warm, moeder.’ Teun keek naar het kacheltje.

‘Ja, dat zal het zijn. Laten we maar gaan eten.’

Goed plan, vond Teun, zijn maag schreeuwde om een heerlijk bord bonensoep. Of eigenlijk: gewoon iets te eten, wat dan ook.

**Wat doe je als je ontdekt dat je vriend en buurjongen een geheim heeft?
Wat doe je als je klasgenoot misschien wel jullie eigen meester verraden heeft?
Wat doe je als je eigen zusje wordt bedreigd en gevaar loopt?**

Haarlem, 1943. Het is oorlog, en het leven van Teun verandert totaal wanneer hij ontdekt dat zijn buurjongen Jaap iets in zijn schild voert. Zijn speurwerk brengt hem op het pad van een bijzondere Haarlemse familie, opa Ten Boom en zijn dochters Corrie en Betsie. Maar zijn deze vriendelijke en rustige mensen wel zo onschuldig als ze lijken? Langzaamaan lijkt alles erop te wijzen dat ze diep in het verzet zitten, en wat begon als een spannend avontuur wordt een levensgevaarlijke onderneming, die hem dwingt om moeilijke keuzes te maken. Zal Teun de held zijn die hij hoopt te zijn wanneer het er werkelijk op aan komt? En wat moet hij doen als alles mis loopt en het misschien wel zijn schuld is?

Een spannende jeugdroman over oorlog, verzet en gewone mensen die bijzondere dingen kunnen doen, omdat ze geloven in een overwinning die niet van mensen komt.

Voor jongens en meiden vanaf 10 jaar.

Judith Janssen (1969) schrijft historische jeugdromans. Van haar hand verscheen ook *Storm!*, genomineerd voor beste christelijke kinderboek van 2012.

uitgeverijmozaiek.nl

ISBN 9789026624698 NUR 283

9 789026 624698